

Тарас Турецков

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь), Україна

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Taras Turetskov

Donetsk State University of Management (Mariupol city), Ukraine

STATE FINANCIAL SUPPORT FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS

Most highly developed EU member states create an innovative model for developing their own economy. Nowadays, the problem of financial support for innovative development is relevant. It requires the state financial support of enterprises oriented in their activity on the use of innovation. In this process, an important role is taken by small and medium-sized businesses, which have high mobility when they use innovative development and production. In Ukraine, significant tax incentives for innovative SMEs are not provided. SMEs that implement innovation activities can only be included in a simplified tax system with a single tax payment due to a small number of employees and low turnover. Nowadays there is no institute for the commercialization of high-tech development because there is no mechanism for financing the introduction of integration into the European market of small and medium national research enterprises.

Keywords: small and medium business, financial state support instruments, innovational policy, competitive economy, clusters.

Постановка проблеми. Протягом останнього часу погіршився економічний стан України, в тому числі представників малого та середнього підприємництва (далі – МСП), які розглядаються в якості одного з пріоритетних напрямів євроінтеграції. Притаманна МСП гнучкість виробничої діяльності та можливість інноваційних перетворень при виборі стратегії розвитку дозволяє МСП швидко реагувати на зміни, що відбуваються на ринку, краще враховувати споживчі уподобання, перебудовувати свою структуру, змінювати спеціалізацію та створювати новий товар, беручи участь таким чином у процесі соціальних інтеграційних перетворень в країні. Одним з актуальних питань, який стоїть перед державними інститутами, створення сприятливих економічних і фінансових умов для регулювання МСП.

Необхідність сприяння інноваційному вектору регулювання МСП є загальновизнаним курсом України. Дослідженню підлягали різні аспекти діяльності МСП. Вагомий внесок у теоретичну розробку напрямів розвитку малого і середнього підприємництва й аналізу механізмів його кредитно-фінансової підтримки зробили вітчизняні вчені: Андреева Л., Білорус О., Бедрінець М., Варналій З., Корнєв Ю., Кругляк А., Мокряк В., Неклєс А., Попов В. та ін. Істотний внесок у розроблення практичних аспектів окреслених проблем внесли В. Балюк, О. Білоус, О.Д. Вовчак, О.О. Другов, М.І. Крупка, Т.А. Лащ, А.М. Мороз, С.К. Реверчук, С.І. Савлук. Однак низка питань, пов'язаних із фінансовою підтримкою МСП, розроблення оптимального в сучасних економічних умовах механізму фінансування МСП в Україні потребує більш ґрунтовного дослідження.

Завданням даного дослідження є проаналізувати існуюче положення державної фінансової підтримки інноваційного розвитку МСП, визначити основні шляхи державної фінансової підтримки.

Виклад основного матеріалу. Малі форми підприємництва як інституційний сектор економіки на сьогодні є містким за чисельністю та обсягами виробництва в Україні. Малі форми підприємництва забезпечують стабільність та мобільність економіки, наближують її до вимог споживачів, виконують важливу соціальну роль – створення робочих місць та забезпечують включення до активної участі у зайнятості більшість населення.

Інноваційний тип виробництва стає фундаментом, який визначає економічне становище країни та перспективи конкурентоспроможності на європейській арені. У міжнародній практиці накопичено досвід визначення рейтингу інноваційних країн, інноваційного розвитку регіонів, інноваційної діяльності підприємств.

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, визначено курс на реалізацію моделі економічного зростання за допомогою використання сучасного інноваційного розвитку МСП, забезпечуючи фінансову підтримку впровадження у виробництво наукомістких технологій, що повинно задовольняти споживачів високоякісної продукції та послуг.

Поряд із властивими перевагами малому підприємництву притаманні й певні недоліки, як от¹:

- хронічна нестача фінансових коштів, що пов'язано з низькою часткою власного капіталу і необхідністю залучення позичкових коштів;
- обмеженість масштабів використовуваних засобів виробництва, зокрема неадекватність технічного оснащення і забезпечення сировиною, порівняно з великими підприємствами;
- надчутливість до коливань економічної кон'юнктури та політичної ситуації, великий ступінь залежності від системи підтримки малого підприємництва;
- значна залежність від окремих великих замовників;
- слабе сегментування власної долі ринку й недостатньо міцні позиції на ньому;
- високий ризик та схильність до банкрутства.

Дослідженням державної участі в фінансуванні інноваційних видів діяльності займалися чи мало вітчизняних науковців І. Шапаренков, О. Собкевич, І. Петровська та інші. Внесок О. Собкевича полягає в дослідженні фінансування державою інформаційно-консультаційних послуг в рамках інноваційного менеджменту в урядових установах, що має підняти на новий рівень адміністративних послуг та стимулювати активність бізнесу².

А. Шапаренков розглядає потребу інноваційних перетворень безпосередньо фінансуванням суб'єктом господарювання та важливість залучення, пошуку джерел фінансування³.

І. Петровська приділяє увагу податковим пільгам при провадженні досліджень та науково-конструкторських робіт⁴. Зазначивши необхідність державної підтримки інноваційних перетворень у забезпеченні росту активності МСП у даному питанні проаналізуємо напрями регулювання державної фінансової підтримки інноваційного сектору МСП.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» від 04 липня 2002 № 40-IV статтею 1 визначено:

- інновації розглядаються як новостворені (застосовані) і (або) удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного чи іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.
- інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг⁵.

Відповідно статті 325 Господарського кодексу України інноваційна діяльність у сфері господарювання – це діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими термінами окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя⁶.

¹ Ляшенко, В.І. (2015). Вплив податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва: експертні оцінки на етапах обговорення, прийняття та внесення змін. *Вісник економічної науки України*, 2 (20), 39-111.

² Собкевич, О.В. (2014). *Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України*. Київ: НІСД.

³ Шапаренков, А.В. (2013). *Грошовий механізм формування інноваційного потенціалу: монографія*. Київ: КНТЕУ.

⁴ Петровська, І.П. (2013). Податкові пільги як спосіб стимулювання інноваційної діяльності в Україні. *Вісник ЖДТУ*, 1 (63), 299-301.

⁵ *Закон про інноваційну діяльність, 2002* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>> (2019, березень, 25).

⁶ *Господарський кодекс, ст. 325, п. 34, 201* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>> (2019, березень, 21).

В країнах – членах ЄС підприємства МСП переважають у технологічних наукомістких галузях. В Акті про малий бізнес в Європі (документ, який визначає розвиток МСБ в ЄС), МСП розглядається як фактор структурної зміни економіки, котрий забезпечує перехід до економіки знань, що базується на інноваційному перетворенні. В ньому, зокрема, визначається, що «...процвітання ЄС у майбутньому залежатиме від того, чи буде використаний потенціал зростання та інновацій малих і середніх підприємств»¹.

З точки зору впровадження під інновацією розглядають продукт у вигляді нової техніки, технології, результат інноваційного процесу котрий впроваджується на ринок. А. Шапаренков визначає інновацію, як поєднання функціонального та комерційного підходів, та у широкому значенні слід розуміти безперервну активну зміну конкретної системи щодо зовнішнього та внутрішнього середовища, що створює позитивний ефект її використання у тривалому періоді².

У 2017р. загальний обсяг витрат на виконання НДР власними силами організацій становив 13379,3 млн. грн, у тому числі витрати на оплату праці – 7152,9 млн. грн, інші поточні витрати – 5444,6 млн. грн, капітальні витрати – 781,8 млн. грн, з них витрати на придбання устаткування – 659,1 млн. грн³.

Питома вага підприємств МСП, що впроваджували інновації за підсумками 2017 року склала 4,2 % . Варто зазначити, що в Україні за розрахунками, питома вага загального обсягу витрат на інновації у ВВП становила 0,45%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16%. За даними 2016р., частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,03%.

Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,25%, Австрії – 3,09%, Німеччині – 2,94%, Данії – 2,87%, Фінляндії – 2,75%, Бельгії – 2,49%, Франції – 2,25%; меншою – у Македонії, Латвії, Румунії, Кіпрі та Мальті (від 0,43% до 0,61%)⁴. Отже, сектор вітчизняного інноваційного МСП потребує активної державної фінансової підтримки.

Важливість державного реформування підтримки інноваційного підприємництва в Україні закріплена в розпорядженні Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 року № 575-р. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки⁵.

Важливою складовою науково-технічної сфери є інноваційний МСП, під яким, на нашу думку, слід розуміти процес створення та комерціалізації товарів і послуг у секторі малих форм підприємництва, котрий є результатом науково-технічних розробок.

Державна політика підтримки інноваційних МСП має проводитися в комплексі зі фінансовою підтримкою до здійснення наукової інноваційної діяльності. Подібне застосовується на практиці країнами-членами ЄС, що дозволяє використання інноваційних технологій малими формами підприємництва, завдяки достатності фінансової підтримки для їх впровадження (Табл.1)

В Україні впроваджувати державну фінансову політику підтримки інноваційного МСП є наступні установи:

– Національна академія наук, яка є вищою науковою організацією та здійснює прикладні й фундаментальні дослідження для впровадження новітніх розробок в різні галузі економіки;

– Міністерство освіти і науки України, якому були повернуті повноваження в управлінні наукою після реорганізації Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації, що дозволить поліпшити якість державних інноваційних програм і замовлень за рахунок залучення вищих навчальних закладів до даного процесу;

¹ EUR-LEX.EUROPA (2019). *Акт «Малий бізнес для Європи»* <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0394>> (2019, лютий, 14).

² Шапаренков, А.В. (2013). *Грошовий механізм формування інноваційного потенціалу*. Київ: КНТЕУ.

³ Офіційний сайт Державної служби статистики України (2019). *Головна сторінка* <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> (2019, березень, 06).

⁴ Офіційний сайт Державної служби статистики України (2019). *Головна сторінка* <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> (2019, березень, 06).

⁵ *Розпорядження про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки, 2015* (Кабінет Міністрів України) *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-%D1%80>> (2019, лютий, 25).

- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, що відповідає за залучення підприємницького сектора до впровадження інновацій;
- Міністерство фінансів України, що здійснює фінансове забезпечення програм.

Таблиця 1

Інструменти державної фінансової політики підтримки малого та середнього інноваційного підприємництва у країнах – членах ЄС

Інструмент	Зміст	Країни ЄС
Пряме фінансування	Надання позик, що досягають 50% витрат на створення нової продукції	Франція
	Надання дотацій	Всі країни-члени ЄС
	Надання безвідсоткових позик на введення інновацій	Німеччина
Фонди	Впровадження інновацій з врахуванням можливого ризику	Всі країни-члени ЄС
Податки	Податкова підтримка винахідників	Німеччина, Австрія
	Звільнення від сплати податків, якщо винахід стосується економії енергії	Німеччина, Австрія, Нідерланди
Адміністративні послуги	Безоплатне ведення діловодства для індивідуальних винахідників, безплатні послуги патентних повірених	Німеччина, Нідерланди
Ринкова інтеграція	Євро ФІТНЕС - допомога у підготовці та функціонуванні в умовах ринку	Німеччина

Джерело: розроблено автором на основі¹.

Дві перші установи відповідають за інтелектуальну складову забезпечення інноваційного розвитку економіки, решта – за їх фінансування і комерціалізацію.

В Україні фінансова політика підтримки інноваційного МСБ реалізується шляхом фінансування прикладних наукових та науково-технічних розробок, виконання робіт цільовими державними програмами і замовленням, витрати на створення інфраструктури відповідними Міністерствами, Державними агентствами й установами. За 2014-2015 роки Міністерство освіти і науки України та Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації витратили 1 млрд 80 млн грн на дослідження та науково-технічні розробки².

В Україні на сьогодні відсутній державний інститут комерціалізації наукомістких розробок, оскільки не існує механізму фінансування впровадження інтеграції на європейський ринок національних дослідницьких МСП.

Пряму фінансову підтримку інноваційному МСП надає державна небанківська фінансово-кредитна установа «Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу». Його діяльність фінансується

¹ Собкевич, О.В. (2014). *Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України*. Київ: НІСД.

² *Постанова про утворення Державної інноваційної фінансово-кредитної установи «Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу»*, 2015 (Кабінет Міністрів України) *Офіційний сайт Верховної Ради* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2011-%D0%BF>> (2019, лютий, 13).

за рахунок коштів державного бюджету, вітчизняних та іноземних інвестицій, добровільних внесків і доходів від власної чи спільної фінансово-господарської діяльності.

Для отримання фінансової підтримки Фондом суб'єкти МСП повинні зареєструвати інноваційний проект в Державному реєстрі інноваційних проектів і пройти спеціальний відбір. Фондом здійснюється постійний моніторинг за використанням коштів та досягнутими результатами господарювання, додатково можливим є рішення про надання послідовних траншів в реалізації проекту.

Статутний капітал фонду становить 35 млн грн. В Україні за посередництва Фонду надає наступні види фінансової підтримки:

- повне безвідсоткове кредитування;
- часткове (до 50%) безвідсоткове кредитування;
- повна або часткова компенсація відсотків комерційних банків, що кредитують інноваційні проекти;
- державні гарантії комерційним банкам;
- майнове страхування реалізації інвестиційних проектів¹.

Передбачена також можливість надавати представникам інноваційного МСБ безповоротні цільові субсидії, субсидії на придбання і впровадження нових технологій, в тому числі, енергозберігаючих та екологічно чистих.

Податкові пільги є ще одним із напрямків фінансового стимулювання проведення інноваційної діяльності. Високі показники податкових пільг для науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт спостерігаються у Франції, Іспанії, Португалії, Чехії².

В Україні суттєвих податкових пільг для інноваційних підприємств МСП не надається. Підприємства МСП, що впроваджують інноваційну діяльність, можуть лише перейти на спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку за рахунок невеликої кількості працівників і низького товарообігу.

На нашу думку, доцільним було б встановлювати найменшу ставку єдиного податку, відносячи і інноваційні підприємства МСП до самої низької категорії платників податків незалежно від обсягу річного доходу та кількості працівників. На відміну Німеччина та Нідерланди усвідомлюючи питому вагу податкового тягаря, котрий становить найбільше навантаження на суб'єктів МСБ інноваційної діяльності, змінюють оподаткування із зміною життєвого циклу підприємства.

В країнах ЄС саме фінансова система є соціальним ліфтом для МСП. Завдяки прагматично розробленій, система надає можливість, слабо захищеним у фінансовому відношенні стати заможними, при реалізації освіти, власного інтелектуального капіталу та створювати інноваційний продукт. Проте українські підприємці продовжують брати кредити під 25% річних, тоді як в США чи Німеччині пропонують ставку на рівні 2-4%. При цьому, за різними оцінками, в Німеччині малий і середній бізнес забезпечує державі більше половини ВВП, а українці зобов'язані малому і середньому бізнесу лише 15% ВВП.

У країнах Європейського Союзу також практикується не пряма фінансова підтримка з відповідного бюджету, а політика створення сприятливих умов для ведення інноваційної діяльності. Мається на увазі підтримка бізнес інкубаторів, технопарків, технополісів, кластерів та інших подібних утворень з розвинутою інфраструктурою підтримки бізнесу. Яскравим прикладом є функціонування близько 200 «промислових районів» Італії різної спеціалізації. Кластерна політика пов'язана з використанням непрямих інструментів державної підтримки, які, як правило, сприяють розвитку співробітництва та зростанню інноваційного потенціалу учасників кластерів.

Відмінністю українських кластерів є їх орієнтація на традиційні галузі промисловості, як легка промисловість, сільське господарство, металургія, будівництво.

Розвиток кластерів в Україні гальмується складністю фінансування та планування їх розвитку через нестабільну економічну ситуацію, недостатню інформованість власників підприємств та адміністративні підходи до управління, що призводить до недовіри кластерної моделі розвитку.

¹ Офіційний сайт Державної казначейської служби України. <<http://www.treasury.gov.ua>> (2019, лютий, 18).

² Петровська, І.П. (2013). Податкові пільги як спосіб стимулювання інноваційної діяльності в Україні. *Вісник ЖДТУ, 1 (63), 298-305.*

У той час як кластеризація стимулює підприємства МСБ освоювати масштабні державні інвестиційні та інноваційні проекти національного значення. В усьому світі кластери започатковуються для активізації діяльності не традиційних виробництв, а саме інноваційних науко-технологічних видів діяльності, таких як біофармацевтика, електроніка та ін. Україні варто розробляти власну кластерну політику на фінансування заходів кластеризації не сировинних галузей економіки.

В Україні фінансується створення електронної системи інформаційної «Електронний уряд», для підтримки інноваційного МСП, котра має покращити взаємозв'язок між виконавчими органами влади та бізнес-середовища, забезпечити доступ представників малих форм бізнесу до різних джерел фінансування, інформувати щодо актуальних інвестиційних та інноваційних проектів шляхом інформаційних технологій, знизити адміністративний бар'єр і наблизити діяльності уряду.

Розвиток кластерів в Україні доцільно здійснювати на основі існуючих технологічних та індустріальних парків, таких як «Київська політехніка», що спеціалізується на біотехнологіях і системах спеціального і подвійного призначення та електронних технологіях¹.

Впровадження інноваційних кластерів на вищезазначеній основі потребує збільшення прямого державного фінансування інноваційних бізнес-платформ, технопарків, індустріальних парків та бізнес-інкубаторів, які більшою мірою знаходяться на самофінансуванні. Водночас, цікавим проектом для України може стати активізація діяльності комплексних прикордонних вільних економічних зон кластерного типу за участю малих підприємств із суміжними державами².

Істотною проблемою в підтримці інновацій в Україні є відсутність взаємозв'язку між державою, наукою та підприємницькою сектором. Досвід високорозвинених країн показує, що для здійснення ефективної державної політики у підтримці інноваційного малого бізнесу слід почати з фінансування підвищення кваліфікації державних службовців для впровадження інноваційного менеджменту в урядових установах. Аналітичні дані дослідження агентства при Європейській Комісії стверджують, що 88,5% державних установ ЄС-27 ввели інформаційні нові або поліпшені послуги для бізнесу³.

Важливу роль у фінансовій підтримці представників МСП відіграють кошти фондів. З серпня 2014 р. в ЄС діє програма COSME – «Конкурентна спроможність малих та середніх підприємств», яка передбачає два напрями фінансового забезпечення. Перший – гарантування кредитів, установи котрі забезпечують надання кредитів новим та невеликим підприємствам, мають можливість отримати гарантію з боку ЄС. Другий – «Капітал заради зростання», що передбачає вкладання грошей у фонди, котрі готові інвестувати у малі фірми, з перспективою виходу останніх на зовнішній ринок. Також програма «Horizont 2020» надає можливість МСП отримати кредити або гроші на лізинг на впровадження інновацій⁴.

Результатом реформування має бути така система державного управління, яка гарантує належне впровадження політичних рішень та правових норм, є прозорою, передбачуваною та клієнтоорієнтованою, спрямована на стале економічне зростання і сприяє розвитку підприємництва та інвестицій. Окрім того, ознаками ефективності державного управління має бути раціональне використання фінансових та людських ресурсів, створення умов для самореалізації громадян і перетворення держави на привабливого та ефективного роботодавця⁵.

¹ Рудь, Н.Т. (2013) Роль технопаркових структур в активізації науково – інноваційної діяльності.

Міжвузівський збірник «Наукові нотатки», 42, 236-249.

² Сайт приватний підприємець (2019). *Розвиток малого і середнього бізнесу: як реанімувати процес в Україні* <<http://chp.com.ua/all-news/item/53144-razvitie-malogo-i-srednego-biznesa-kak-reanimirovat-protsess-v-ukraine>> (2019, березень, 18).

³ Собкевич, О.В. (2014). *Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України*. Київ: НІСД.

⁴ Сайт European Commission (2017). *Horizon 2020/ The EU Framework Programme for Research and Innovation* <<https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>> (2019, березень, 20).

⁵ Діденко, Н.Г (2018). Актуальні проблеми інституалізації публічної влади в Україні в умовах євроінтеграції: *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Маріуполь, 4-5 жовтня 2018 р.), 240-245.*

Висновки.

Наразі актуального значення набуває державна фінансова підтримка МСП орієнтованих на інновації та найголовнішою умовою формування економічного потенціалу держави. У зв'язку з цим проаналізовано існуючий стан функціонування фінансової підтримки інноваційного МСП в Україні, котрий має бути різноспрямованим та орієнтуватися на встановлення взаємозв'язку між державною стратегією інноваційних перетворень та сектором МСП, що пов'язано із одного боку використанням різних інструментів державної фінансової підтримки, з іншого – на підтримку інноваційних підприємств МСП зі сприянням до здійснення наукової-технічної діяльності.

References:

1. Liashenko, V. (2015). Vplyv podatkovoho kodeksu Ukrainy na rozvytok maloho pidpriemnytstva: ekspertni otsinky na etapakh obhovorennia, pryiniattia ta vnesennia zmin [The influence of the Tax Code of Ukraine on small business development: expert assessments at the stages of discussion, adoption and introduction of changes] *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy* [Bulletin of Economic Science of Ukraine], 2(20), 39-111. [in Ukrainian].
2. Sobkevych, O.V. (2014). *Innovatsiyni rozvytok promyslovosti yak skladova strukturnoi transformatsii ekonomiky Ukrainy* [Innovative development of industry as a component of the structural transformation of the Ukrainian economy] Kyiv: NISD. [in Ukrainian].
3. Shaparenkov, A.V. (2013). *Hroshovyi mekhanizm formuvannia innovatsiynoho potentsialu: monohrafiia* [The monetary mechanism of formation of innovative potential]. Monograph. Kyiv: KNTEU. [in Ukrainian].
4. Petrovska, I.P. (2013). Podatkovi pilhy yak sposib stymuliuвання innovatsiynoi diialnosti v Ukraini. [Tax breaks as a way to stimulate innovation in Ukraine]. *Visnyk ZhDTU* [Bulletin of the Zhytomyr State Technological University], 1 (63), 299-301. [in Ukrainian].
5. *Zakon pro innovacijnu diyalnist, 2002* [Law about innovation activity, 2002] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine] *Oficijnij sayt Verhovnoyi Radi Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>> (2019, March, 25). [in Ukrainian].
6. *Gospodarskij kodeks Ukrainy, 2003* (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine] *Oficijnij sayt Verhovnoyi Radi Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>> (2019, March, 21). [in Ukrainian].
7. *Commission Implementing Regulation, 2015* (EU) *EUR-LEX* <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0394>> (2018, September, 12). [in Ukrainian].
8. Shaparenkov, A.V.(2013). *Groshovij mexanizm formuvannia innovacijnogo potentsialu: monographiia*. [Monetary mechanism for the formation of innovation potential: monograph]. Kyiv: KNTEU. [in Ukrainian].
9. *Oficijnij sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny* [Official site of the State Statistics Service of Ukraine] (2018). *Homepage* <<http://www.ukrstat.gov.ua/>> (2018, March, 06). [in Ukrainian].
10. *Rozporyadzhennya pro zatverdzhennya planu zaxodiv z realizaciyi Konceptiyi reformuvannia derzhavnoyi polityky v innovacijnij sferi na 2015-2019 roky, 2014* [Order on Approval of the Plan of Measures for the Implementation of the Concept of Reforming the State Policy in the Innovation Sector for 2015-2019] (Kabinet Ministriv Ukrayiny) [Cabinet of Ministers of Ukraine]. *Oficijnij sayt Verhovnoyi Radi Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-%D1%80>> (2019, March, 25). [in Ukrainian].
11. Sobkevych, O.V. (2014). *Innovacijnyj rozvytok promyslovosti yak skladova strukturnoi transformaciyi ekonomiky Ukrayiny*. [Innovative development of industry as a component of the structural transformation of the Ukrainian economy]. Kyiv: NISD. [in Ukrainian].
12. *Postanova pro utvorennia Derzhavnoyi innovacijnoyi finansovo-kredytnoyi ustanovy «Fond pidtrimky malogo innovacijnogo biznesu», 2011* [Resolution on the creation of the State Innovation Finance and Credit Institution "Fund for Support of Small Innovation Business", 2011]. (Kabinet Ministriv Ukrayiny) [Cabinet of Ministers of Ukraine] *Oficijnij sayt Verhovnoyi Radi Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2011-%D1%80>> (2019, February, 13). [in Ukrainian].
13. *Oficijnij sayt Derzhavnoyi kaznachejskoyi sluzhby Ukrayiny* [Official Website of the State Treasury Service of Ukraine] (2018). *Holovna storinka* [Homepage] <<http://www.treasury.gov.ua>> (2018, February, 18). [in Ukrainian].
14. Petrovska, I.P. (2013). *Podatkovi pilgy yak sposib stymuliuвання innovacijnoyi diialnosti v Ukrayini*. [Tax breaks as a way to stimulate innovation in Ukraine]. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu* [Bulletin of the Zhytomyr State Technological University], 1 (63), 298-305. [in Ukrainian].
15. Rud, N.T. (2013). Rol texnoparkovyx struktur v aktyvizaciyi naukovy – innovacijnoyi diialnosti [The role of technopark structures in activating research and innovation activities]. *Mizhvuziv'ska kolektsiya Naukovi zapysky* [Intercollegiate collection Scientific Notes]. 42, 236-249. [in Ukrainian].
16. *Sajt pryvatnyj pidpryemecz.* [The site is a private businessman.] (2019). *Rozvytok malogo i serednogo biznesu: yak reanimuvaty proces v Ukrayini*. [Small and medium business development: how to revitalize the process]

- in Ukraine] <<http://chp.com.ua/all-news/item/53144-razvitie-malogo-i-srednego-biznesa-kak-reanimirovat-protsess-v-kraine>> (2019, March, 18) [in Ukrainian].
17. Website European Commission (2017). *Horizon 2020/ The EU Framework Programme for Research and Innovation* <<https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>> (2019, March, 20). [in English].
18. Didenko, N.G. (2018). Aktualni problemy instytualizaciyi publichnoyi vlady v Ukrayini v umovax yevrointegraciyi: Strategichnyj potencial derzhavnogo ta terytorialnogo rozvytku [Actual Problems of Institutionalization of Public Power in Ukraine in the Conditions of European Integration: Strategic Potential of State and Territorial Development.] *Materialy II Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi, (m. Mariupol, 4-5zhovtnya 2018 r.)* [Materials of the II International Scientific and Practical Conference, (Mariupol, October 4-5, 2018)], 240-245. [in Ukrainian].